

تهره‌غه، ههژدیها داشی، کۆشکی زارا، هیماهی هاوبه‌شی میتولۆژیک له ناوچهی بۆکان! (2)

نووسینی: تا یر عهلیار

پیشینیانی کورد باوه‌ریان به شادی و به‌زم و خۆشی بوه چ به شیوهی هه‌له‌په‌رکێ، چ به شیوهی قام و گۆرانی، چ به شیوهی ئه‌و سه‌مایهی له پیش بووک دا ده‌کرێ، چ به شیوهی ئه‌و سه‌ماعه‌ی ده‌رویشه‌کان له کاتی زکردا ده‌یکهن. ئه‌و ده‌وله‌مه‌ندییه‌ی له‌په‌رده‌کانی مۆسیقا و ئه‌سباب و ئامێره‌کانی مۆسیقادا هه‌مانه، پێوه‌ندی به‌و چه‌شنه‌ بیره‌کردنه‌وه‌یه هه‌یه. داریوش شا له که‌تیبه‌ی بێستون دا ئیشاره به‌و مه‌سه‌له‌یه ده‌کا.

(به‌غی گه‌وره‌یه ئه‌هوورامه‌زدا که ئه‌و و لاته‌ی دا، که ئه‌و عاسمانه‌ی دا، که ئه‌و خه‌که‌ی دا، که شادی به‌و خه‌که‌دا¹) ئه‌و خوداوه‌نده‌ی ئه‌رکی ده‌سته‌به‌رکردنی شادی به‌ ئه‌ستووه‌یه، زوهره یا ناهیده که هه‌مان ته‌ر یا تیشه‌ته‌ره. فه‌ر هه‌نگی (ده‌خدا) له‌باره‌ی ناهیده‌وه ئاوی نووسیه‌وه.

1: شرح: زهره (فره‌نگ اسدی، منته‌ی الارب) ستاره زهره را گویند و مکان او فلک سیم است و اقلیم پنجم به او تعلق دارد (برهان قاطع، آندراج) نام ستاره‌سوم از هفت سیاره است که نام دیگرش زهره است (فره‌نگ نظام). زهره (انجمن آرا) ستاره زهره که‌ویارای نیز گویند (ناظم الاطبا) ستاره زهره که بر فلک سوم تابد و آنرا مطربه فلک گویند (غیاث اللغات). آنا هیتا، ونوس.

حامله است اقبال مادرزاد او قابل‌مش ناهید عشرت زای باد "خاقانی"

به یاد بزم تو ناهید را به کف بربط به کین خصم تو بهرام را به بر جوشن "شهاب تبریزی"

ناهید رود ساز به امید بزم تو دارد به دست جام عصیر اندر آسمان "سوزنی"

که شیر ژیان است هنگام رزم به ناهید ماند همی روز بزم "دقیقی"

ده‌بینین ئه‌و ئه‌ستیره‌یه بێجگه له‌و سیفاته‌ی پێشتر باسمان کردبوو ئه‌ستیره‌ی شادی به‌خشیشه و به‌ موتربی فه‌له‌ک ده‌ ناسرێ دیوانی مه‌ولانا و حافظ پیره له‌ ستایشی ناهید و زوهره. نمونه له‌ دیوانی مه‌ولانا.

پرده دل میزند زهره هم از بامداد مژده که آن بو‌طرب داد طرب ها بداد

بحر کرم کرد جوش، پنبه برون کن زگوش آنچه کفش داد دوش، ما و ترا نوش باد

عشق همایون پی است، خطبه بنام وی است از سر ما کم مباد، سایه این کی قباد

روی خوشش چون شرار، خوی خوشش نو بهار وان دگرش زینهار او هو رب العباد

یا

مطرب مهتاب رو، آنچه شنیدی بگو ما همگان محرمیم، آنچه بدیدی بگو

ای شه و سلطان ما، ای طربستان ما در حرم جان ما، بر چه رسیدی بگو

در شکرستان جان، غرقه شدم ای شکر زین شکرستان اگر، هیچ شنیدی بگو

می کشدم می به چپ، می کشدم دل به راست رو کهکشا کش خوش است، تو چه کشیدی بگو

می به‌قدح ریختی، قصه‌برانگیختی کوی خرابات را تو چه کلیدی بگو

یا

بادا مبارک بر جهان سور و عروسی های ما سور و عروسی را خدا ببرد بر بالای ما
 زهره قرین شد با قمرطوطی قرین شد با شکر هر شب عروسی ی دگر از شاه خوش سیمای ما

یا

زهره من بر فلک شکل دگر می رود در دل و در دیده ها همچو نظر می رود
 لهباسی ناهید و زهره له پیوهندی دهگل موتربی و ساز کردنی بهزم دا چند نمونهیه کیش له دیوانی حافظ هه لده
 بژیرین.

بیاور می که نتوان شد ز فکر آسمان ایمن به لعب زهره چنگی و مریخ سلحشورش

یا

در آسمان نه عجب گر به گفته حافظ سرود زهره برقص آورد مسیحا را

یا

غزلسرای ناهید صرفه ای نبرد در آن مقام که حافظ برآورد آواز²

ههروک دهزانی له زور جیگای ئیران و له کوردستان مه عبهدی تاییهتی بو ناهید یا زهره دروست کراوه که
 ناسراوترینیان مه عبهدی کنگاوره له ناوچهی کرمانشاه . له ههمه دان و فارس و هیندیک شونینی دیکه ی ئیرانیش مه
 عبهدی ناهید همیه، بویه، کوشکی زارا له داوینی تهرهغه دهین مه عبهدی ناهید بوویی که لهوی بهزم و شادی و ستایشی
 ناهید به گویره ی ری و رسمی زهمان بهریوه چوه به لام بو نیوی کوشکی زارایه؟

1 - دهزانی یهک له نیوهکانی ناهید له عهه مبهیدا زهره مبه و "رهنگه زارا؟!!" له زهره ی عهه مبهی وهه گیرایی . لهوانهیه
 نهو نیوهیان دواي دهسه لاتی ئیسلام به سهردا بریبی بو وهی لهویران کردنی به دهست موسولمانهکان بیپاریزن هه
 ومک له زورجیگای دیکه نه و کاره کراوه.

2- زارا نیوی ژنه و ناهیدیش ژن خودایه. نهگه گرینگی نهو ژن خودایه نهی له کوئی دیکه غهیری یونان مه عبهد و
 پهه سستگا بهنیوی ژنانهوه ههیه؟

3- وشه ی زارا له کوردیدا ههیه. مانای کهوه. دهزانی کهو بالندهی جوان و دهنگخوشه. دهگونجی دهگل موتربی فهلهک
 که فرشتهی جوانیشه هاوتیو بی . ماموستا ههژار له ههمبانه بویریندها له مانای وشه ی زارادا ناوای نووسیوه:

زارا: ناوه بو ژن، کهو(زهره ژ) ، نیوی شاریکه له کوردستان.

زاراز ، زارانج :کهو ، زهره ژ

زاراوه: شیوهی تاییهتی ناخاوتن

زار گوتن: ستران، گورانی، قام³

بویه وشه ی زارا چ زهره ی عهه مبهی بی و له کوردیدا وای پی بلین چ کوردی بی و به مانای کهو بی هه دووکیان
 پیوهندی بهگورانی و دهنگخوشی و ناوازه ههیه و پی موتربی فهلهک دهگرتیهوه و یهک له نیوهکانی ناهیده. جیگای
 سهرنجه وشه ی ستران له کوردیدا و تهراوه له فارسیدا هاومانان و ههردووکیان وشه ی تهه یان تیدایه که یهک له نیوه
 کانی ناهیدی خونیاگه و ههزاردهستانه.

له سهر کوشکی زارا نهموش بلنم، نهم کوشکه بهردی مہرمہره. یاقوت، گہوہر، شہوہ، لهعل و..... به نهمجاری که ریمه دناسرتن. پیشینیان پنیان وابو نهمجاری که ریمه نهمسلیان له خورموه دئ و دهگل کانگاکانی دیکه نئو زهوی فه رقیان همیه، همروهه له دروست بوونی نهماندا خور و با و بارانیش کارکردیان همیه. حافظ دهلی:

طالب لعل و گهر نیست وگر نه خورشید همچنان در عمل معدن و کانست هنوز

یا

لعلی از کان مروت بر نیاید سالهاست تابش خورشید و سعی باد و باران را چه شد

همر وهها سہنایی دهلی:

سالها باید که تا یک سنگ اصلی ز آفتاب لعل گردد در بدخشان یا عقیق اندر یمن⁴.

بویه دروست کردنی کوشکی مہرمہرین همر بؤ فرشتهیهکی وهکوو زارایه. به داخهوه کوشکی زارا نیستا همر نیویکی لی ماوتهوه چونکه خهلیکی دیهاتی دهوروو بهر دهچن بهردی لی دینن بؤ دروستکردنی مہرمہر بؤ میشتین. جوانترین مہرمہر مکان نهموانه بوون له کوشکی زارا را دهیان هینان.

نینسان له دهورمکانی همولینی ژیانیدا، خوی و جهانی به تیروانینیکی نوستورهمیهوه لیکداوتهوه، له راستیدا تیروانینیکی نوستورهمی، چهکی عهقیدهتی نینسانی دهورمکانی همولینه. جهوهری جهانینیکی نوستورهمی قوبوولکردنی دهخالهتی نینسان له رموتهکانی سروشت و کوملگا دایه. نینسان لیره به پنجهوانه نینسانی مہرهمی، بوونهوریکی داماو و دور له پنجهپنیان و خولقاندن و عاجز له سهرکهوتن به سهر جہرمکانی میژرووی و سروشتیدا نیه بهلکوو بوونهوه ریکی تیکوشهره که بؤ بلوکردنهمه نهمد نهمهکانی و باش کردنی ژیانی خوی خہبات دهکا. نینسان له جیہانی نهم ساتیری دا تمناعت دهتوانی بهرمنگاری خوداکانیش بینهوه، ناکامی نهم بهرمنگاریه تیکشکانیش بی دیسان جهوهری خه باتهکه، بوون و هووییهتیکی دیکه به نینسان دهمهخشی. زهینی نوستورهمی نینسان تا نهم جیگایه دهچیته پنیکی که خودا کان به تهاوی وهکوو نینسان دهچن، شہراب دهخونهوه، میگللی پمرواریان همیه، کهوشی زیرینیان له پی دایه، له سهر تهختی زیرین دادهنیشن، وهکوو نینسان له کاتی هستی و عیشیدا بی خود دهمن، له شہرمکانی قہیلهمی دا بهشدار دهمن، بهغیلی دهمکن و....

نینسان خودایی نهملی هاوبهشی هممو نهمدیشه نوستورهمیهکانه، له لای نیرانیهکانی قہدیم و له نیزامی عهقیدهمی زه ردهشتی دا ناناہیتا ژن خودایه که پال و مبالنجی زیرین دہدا و بهلک و باسکی سپی همیه. بهشہر له جیہانینیکی نوستورهمی دا هممو شتی وهکوو نینسان دہدیت و هممو بوون و حہرمکمتیکی له وینه نینسان لیکدهداوه. له نیزامی عهقیدهمی زه ردهشتیدا سهرکهوتنی نهمورامہزدا به سهر نهمریمہن دا بهوهوه بهستر اوتهوه نینسانہکان یاریدهی نهمورا مہزدا بدن هوی دروستکردنی نینسان بؤ دهخالهت کردن له خہبات بؤ سهرکهوتنی نینسان و نهمورامہزداہ. بؤ وینه هورمہزدا له نهمساتیری زه ردهشتی دا خودایه که به بی یاریدهی نینسان توانای سهرکهوتنی نیه. رونه له تیروانینیکی ناوادا نینسان له مہرتهبہیهکی عالی و خواناسایی دا قہرار دهمگرت. نینسان خودایی دهتوانی له گورمپانی لیہاتوویدا به سهر هممو شتیک دا زال بی. له راستیدا نینسان بؤخوی خودایهکه یاریدهی خوداکانی دیکده کا⁵.

وینہیهک لهبیری نینسان خودایی مہولہوی لهو چہند شہیرہدا ببینہ.

ما به فلک بودهایم یار ملک بودهایم باز به آنجا رویم جمله که آن شهر ماست

خود ز فلک برتریم و ز ملک افزون تریم زین دو چرا نگذریم منزل ما کبریاست

گوهر پاک از کجا عالم خاک از کجا وز چه فرود آمدیم بار کنیم این چه جاست

به زحممت دهمگرت نهمزہری قہتعی بدرئ همر نوستورهمیهکی ئی چ زهمان و مہکانیکه، خولقینہری نوستورهمکان نینسانی خاومن بیر بوون که ہزاران سال پنیس له نیستا ژیاون. نوستورهمکان له رموتی زهمان دا نالووگوریان به سه ردا ہاتمو همر وهک چون کولتورهمکان تیکهل دهمن نوستورهمکانیش پنیکهوه لیکدهدرین و نوستورهمی تازمیان لی

